

A Szabad Kezdeményezések Hálózata

1988. március 17-én, több hónapos előkészítő megbeszélések után, ellenzéki értelmiségiek egy csoportja létrehozta a Szabad Kezdeményezések Hálózatát, amely a különböző független politikai csoportosulások közötti koordinációt tekinti elsődleges feladatának. Az előkészítő bizottság Felhívást intézett a magyar társadalomhoz, amelyet néhány hét alatt (április végéig) 726-an írtak alá, elsősorban értelmiségi foglalkozásúak, de nem elhanyagolható számban munkások és alkalmazottak is.¹

Az egyéni támogatókon túlmenően e „hálózat” ellenzéki csoportokat fog össze, s ezek egy Ideiglenes Tanácsban képviselik magukat. (Így például jelen voltak e tanács létrehozásában a FIDESZ és a Duna-kör képviselői, de távolmaradt a Magyar Demokrata Fórum.) Az Ideiglenes Tanács májusban „Van kiút” címmel nyilatkozatot adott közre. E nyilatkozat már „mintegy ezer” támogatóról tesz említést.

Az alábbiakban olvasható a március 17-i Felhívás és a májusi Nyilatkozat szövege.

Felhívás

I. Országunk gazdasági és politikai válsága rohamosan mélyül. A társadalom nem hiszi, hogy a kormányzat képes volna feltar-

1 Az első hullám aláírói között 46 fizikai munkás, 28 technikus, 86 egyetemi és főiskolai hallgató, 27 jogász, 63 író és művész, 45 tanár, 62 hivatali alkalmazott, 57 mérnök, 48 közgazdász, 194 tudományos kutató volt, továbbá 9 kisiparos, 8 egyházi személy, 7 orvos v. gyógyszerész, 16 nyugdíjas, stb. A 726-os listát közölte a „Hírmondó” c. szamizdat-folyóirat 1988/1. száma.

tóztatni a hanyatlást. Igazságtalannak tartja a rárótt terheket, értelmetlennek az áldozatok vállalását.

A vezetés érzékeli a növekvő nyugtalanságot: hogy a kedélyeket lecsillapítsa, megújulást és párbeszédet ígér. Szavainak azonban nincs fedezete. Az ígéretek tartalma homályos, a gyakorlat a régi. Mindez csak erősíti a hangulatot, amit a gazdasági fenyegetettség, a létbiztonság elvesztése szül: azt, hogy tehetetlenül sodródunk a katasztrófa felé. Halmozódnak az indulatok, de gyérül a hit, hogy hazánk fölemelkedhet a mélypontról.

II. Pedig a külső feltételek 40 éve nem voltak ennyire kedvezőek. Nyilvánvalóvá vált, hogy a Szovjetunió már nem képes a régi módon kormányozni térségünket. Kelet-Közép-Európa valamennyi országa válaszüton áll: lesüllyedés a harmadik világba vagy átalakulás.

A világgazdasági kapcsolatok bővülése és az új enyhülési folyamat utat nyit Európa keleti és nyugati felének közeledése előtt, és lehetőséget ad Kelet-Közép-Európa státusának békés módosítására.

Beléptünk abba a korszakba, amikor fokozatosan túljuthatunk Jalta következményein.

Az ország jelen állapotából kimozdulni azonban mindaddig lehetetlen, amíg a közvélemény az alaktalan indulatok és a tehetetlenség érzése között ingadozik.

III. A legsúlyosabb felelősség a hatalom birtokosait terheli. Ha a vezetés valóban kész a párbeszédre, ezt félreérthetetlenül ki kell nyilvánítania:

– el kell ismernie a párt felelősségét a válság kialakulásában, nem korlátozva az önvizsgálatot az utóbbi évek hibás gazdaságpolitikai döntéseire, hanem világosan kimondva, hogy az 1948-ban bevezetett és 1956 végén restaurált gazdasági és politikai intézményrendszer jutott válságba;

– egyértelműen kell állást foglalnia az elkerülhetetlen intézményi változásokkal kapcsolatban, s tartózkodnia kell az olyan lépésektől, melyek kétségessé teszik szándékának őszinteségét;

– ki kell mondania, hogy a válságot politikai úton kívánja megoldani, azaz a társadalom békés kezdeményezéseire nem válaszol erőszakkal és kényszerrel.

IV. A nemzet nem háríthatja el önnön sorsáért viselt felelősségét azzal, hogy az állam felelősségére hivatkozik. A társadalom

csoportjainak meg kell szerveződniük, meg kell határozniuk céljaikat, meg kell fogalmazniuk követeléseiket.

Valóban: erősödik az igény, hogy az emberek közösségekben tömörüljenek és hallassák hangukat. Gombamódra szaporodnak a klubok, körök, társaságok, egyesületek. Helyzetelemzések, programok születnek.

E mozgalomnak azonban magasabb szintre kell jutnia, hogy megtörjön a közvéleményt fogva tartó fatalizmus, s a társadalom maga is politikai erővé váljék:

– kívánatosnak tartjuk, hogy az önszerveződés valamennyi rétegre átterjedjen;

– fontosnak tartjuk, hogy az újonnan szerveződő csoportok megőrizzék önállóságukat, és sokféleségük intézményes pluralizmussá fejlődjék tovább;

– ám, hogy a demokrácia erői szét ne forgácsolódjanak, rendszeres kapcsolatban kell állniuk egymással, össze kell hangolniuk fellépésüket;

– végezetül, szükségesnek véljük egy olyan testület létrejöttét, amely képes folyamatosan értékelni a helyzetet, s kellő súllyal állást foglalni bármely országos fontosságú ügyben.

V. A jelen felhívás kibocsátói – különböző csoportosulások tagjai és velük egyetértő, csoportokon kívüli személyek – javasolják, hozzuk létre a Szabad Kezdeményezések Hálózatát. A Hálózat segítené a különböző csoportosulások közötti információ-cserét. Figyelemmel kísérné a határainkon belül és a határainkon kívül élő magyarság sorsát, az életkörülmények alakulását, a hazai kisebbségek helyzetét, a társadalmi kezdeményezéseket, a közjogi intézmények tevékenységét, értékelné a hivatalos szavak és tettek viszonyát, és szükség esetén cselekvési változtatokat fogalmazna meg.

Kívánatosnak tartjuk, hogy az ország megegyezések sorozatán át láboljon ki jelenlegi válságából; tevékenységünkkel ezt a folyamatot szeretnénk szolgálni.

A Hálózatot nyitott együttműködési formának szánjuk – *felhívunk mindenkit, aki törekvéseinket helyesli, hogy támogató aláírásával, tanácskozó, pártfogó vagy megfigyelői részvételével csatlakozzék vállalkozásunkhoz.*

VI. A közvetlen teendőkről és lehetőségekről esetről-esetre fogjuk kifejteni elgondolásainkat.

Távlati célunk olyan Magyarország, mely

– nemzeti önrendelkezése alapján nyílt és rendezett jószomszédi viszonyt alakít ki a Szovjetunióval mind politikai és katonai, mind gazdasági téren;

– vállalva az államhatárainkon kívül rekedt magyar kisebbségekkel szembeni erkölcsi kötelezettségeit, a környező országok demokratikus erőivel együttműködve azon dolgozik, hogy megszűnjenek a térségünket szétszabdáló nemzeti gyűlölségek okai;

– elfoglalja az őt megillető helyet Európa egyenrangú országainak családjában.

Belső fejlődésünk távlati célját a következőkben látjuk:

– politikai téren a többpártrendszerű parlamenti demokráciában, ahol a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom elkülönül egymástól, a szabadságjogokat, valamint a nemzeti, vallási és egyéb közösségek egyenjogúságát alkotmányos garanciák védik, a politikai hatalmat önkormányzati szervek és állampolgári kezdeményezések, a gazdasági hatalmat független érdekvédelmi szervezetek és öngazgatási intézmények korlátozzák;

– gazdasági téren az egyenrangú tulajdonformák versenyét biztosító, szabályozott piacban;

– szociális téren a költségvetéstől elkülönült önkormányzó társadalombiztosítási intézmények és garantált állami juttatások együttesében, mely a munkanélküliek és magukról gondoskodni nem tudók számára biztosítaná a megélhetést; továbbá szolidaritáson alapuló, önkéntes társadalmi segítségnyújtásban.

Országunk csak akkor emelkedhet ki jelen válságából, csak akkor fordíthatjuk meg a gazdasági hanyatlást, természeti környezetünk pusztulását, a lakosság termékenységének csökkenését és halandóságának emelkedését, biológiai és lelki egészségének leromlását, a magyar társadalom önbecsülésének és a tagjai közti szolidaritásnak megcsappanását, ha ezen az úton elindulunk.

Meggyőződésünk, hogy van mód a mindenkori politikai lehetőségeket higgadtan mérlegelve, békés akaratnyilvánítással közelíteni e történelmi célok felé.

Budapest, 1988. március 17.